

איש חי רב פעלים רודף צדקה וחסד
משה שניצר
ז"ל
ב"ר מנחם מנדל ז"ל
תנצב"ה

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

בית המדרש דחסידי סוכטשוב בני-ברק

כולל דחסידי סוכטשוב

כולל "סנה משה"
ע"ש הרה"ח ר' משה יצחק זיסר ז"ל

בית מדרש
למגידי שיעור "דף היומי"

חז"ם סופר 3 ת.ד. 471 ב"ב טל. 03-5775333

האשה החשובה רודפת צדקה וחסד
ורדה שניצר
ע"ה
ב"ר מאיר ז"ל
תנצב"ה

י"ו ע"ב ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א וע"י קרן ברכה ומוטי זיסר

גליון מס' 774

מסכת סוכה מ"ח - נ"ד ♦ מעשר שני ה'; י"ג - חלה א'; ב'

בס"ד, כ"א אדר ב' תשע"ד

השבוע בגליון

- ♦ פרשת התמיד - לפני מנחה, או אחרי מנחה?
- ♦ התפילות חלק מעבודת המקדש!
- ♦ מדוע אומרים "קרבנות" לפני מנחה?
- ♦ ברכת האילנות וברכת החמה
- ♦ מי קודם, "שהחינו" או "לישב בסוכה"?

- ♦ שמחת בית השואבה
- ♦ "ששון" - שמחה בעלת ביטוי
- ♦ בני חור"ל רוקדים בשמחת בית השואבה
- ♦ מי יבנה את בית המקדש השלישי?
- ♦ בית המקדש אינו נבנה בלילה

דבר העורך

הקבר האלמוני

חלפו עברו ימי הפורים, בהם כמידי שנה בשנה יהודים מקיימים מצוות "מתנות לאביונים" בהידור ופתחים את לבם לנצרכים.

ניחוח הימים הללו נשא בכנפיו סיפור היסטורי מרגש במיוחד על מצוות הצדקה. מעשה מופלא זה מקנה מימד ואומדן על התמימות של יהודי הדורות הקודמים ועל מסירות נפשם לקיום המצוות.

האם יש צורך בעט סופר כדי לתאר את חייהם העלובים של מרבית היהודים אשר התגוללו בגלות אירופה? די להביט באיורים ובציורים נושנים מן התקופות ההן, כדי להבחין בגווים הכפופים, ובעיניים הנואשות - מה יילד יום?

יתכן מאד שנשוא סיפורנו מופיע באחד הציורים האלה, לבטח בשוליו. מעולם לא היה מתנשא וממרכז את עצמו באירועים שונים, בוודאי שלא במרכז תמונה או ציור. אפשר לראותו אי שם, בין חבילות הקש ללהקות האוורים. התבוננו היטב וראו אותו עומד ומפשפש בכיסיו. במרחק-מה ממנו ניצב עני הזקוק לצדקה, והוא כבר מפשפש בכיסיו, הן לא ישיב את פניו ריקם. **כך** נהג כל חייו, מני עמד על דעתו, עד שבשעה שטמן הקברן את גופו התשוש באדמת וילנא, חרט על מצבתו את הפסוק: "כפה פרשה לעני וידיה שלחה לאביון".

וכל כך למען?
הסכיתו ושמעו.

יהודי זה היה רחוק מן העשירות כמטחויו קשת, אפילו חלומות של עשירות לא פקדוהו עם ליל. **בכל** זאת. אף על פי כן. למרות הכל. עני ודל, מך, רש, אביון ודלפון, היו נוהרים אליו כדבורה אל צוף הפרחים. כל אשר לו נתן בעד אשר אהבה נפשו, <<

דף נא/ב מי שלא ראה שמחת בית השואבה

שמחת בית השואבה

"מי שלא ראה שמחת בית השואבה - לא ראה שמחה מימיו".

דברי המשנה הקדושה מלווים דורות של יהודים ומעצימים את הערגה ואת הציפייה לבניין בית המקדש. בשמחת בית השואבה פרחי כהנים עלו על סולמות ענק, הציטו אש במנורות שהתנשאו לגובה חמישים אמה, ופיזרו את אורן על כל חצר בירושלים! תיאור נלהב כותב הרמב"ם על פי סוגיינתנו (הלכות לולב פ"ח): "החליל מכה ומנגנים בכינור ובנבלים ובמצלתיים, וכל אחד ואחד בכלי שיר שהוא יודע לנגן בו, ומי שידוע בפה - בפה, ורוקדים ומספקין ומטפחין ומפזזים ומכרכרים כל אחד ואחד כמו שיועד ואומרים דברי שיר ותשבחות... גדולי חכמי ישראל וראשי הישיבות והסנהדרין והחסידים והזקנים ואנשי מעשה, הם שהיו מרקדין ומספקין ומנגנין ומשמחין במקדש בימי חג הסוכות...".

אשרי עין ראתה.

מה פשרה של שמחה עצומה זו?

שמחה על מצוות ניסוך המים: ובכן, שמה של "שמחת בית השואבה" מורה, כי השמחה נבעה מן המצווה המיוחדת לחג הסוכות - ניסוך המים על גבי המזבח. לשם כך היו שואבים מים ממעיין סמוך לירושלים, מלווים את כדי המים בתרועות חצוצרות ושמחים במצווה המיוחדת. כך היא שיטת רש"י הכותב (נו/א ד"ה בית השואבה): "כל שמחה זו אינה אלא בשביל ניסוך המים".

"ושמחתם לפני ה' אלוקיםכם": ואילו הרמב"ם (שם) מציין שמחה מיוחדת זו בין דיני חג הסוכות: "אף על פי שכל המועדות מצווה לשמוח בהן - בחג הסוכות היתה שם במקדש שמחה יתירה, שנאמר, ושמחתם לפני ה' אלוקיםכם שבעת ימים" - אך אינו מזכיר כלל את מצוות ניסוך המים כמקור לשמחה. לדבריו, מדוע, איפוא, כונתה "שמחת בית השואבה"? לפי שהשמחה נמשכה כל הלילה עד הבוקר, עת שאבו את המים לצורך מצוות ניסוך המים.

כך או כך יש להבין, מדוע שמחה זו באה לידי ביטוי חיצוני מופגן ובוהק, לעומת יתר המועדים גם בהם נצטוונו לשמוח - בלב, שמחה פנימית, שאינה מופגנת במפגיע.

שני הסברים נאים לפנינו, האחד לשיטת רש"י והשני לשיטת הרמב"ם.

כאמור, לדעת רש"י השמחה היא מפני מצוות ניסוך המים, שתחילתה בשאיבת המים מן המעיין. פעולה זו משמחת לב אדם עד שהנביא ישעיהו (יב/ג) בוחר בה כדי להמשיל את

צעילוי נשמת

מרת **גליקעל קליין** ע"ה
ב"ר יהושע הלוי וייס ז"ל
נלב"ע כ"ו באדר תשע"ב
תנצב"ה
הונצחה ע"י המשפחה שיחי

צעילוי נשמת

הר"ר **משה שמחה רובנר** ז"ל
בן יבדלחט"א ר' דוד וזהבה הי"ו
נלב"ע כ"ג באדר ב' תשמ"ט
תנצב"ה
הונצח ע"י ידידו הר"ר **דוד**
ומרת **זהבה רובנר** שיחי - פתח תקוה

צעילוי נשמת

מרת **שפרה בן דוד** ע"ה
בת הרב משה ורבקה כהן מלהיוף ז"ל
נלב"ע ליל ש"ק כ"ה באדר א' תשנ"ה
תנצב"ה
הונצחה ע"י המשפחה שיחי

לעילוי נשמת

אבי מורי הר"ר **יוסף מרדכי שמחה** ז"ל
ב"ר חיים מאיר שטרן ז"ל נלב"ע כ"א אדר א' תשע"ד **תנצב"ה**
הונצחה ע"י המשפחה שיחי - לוס אנגלס

שמחתם של ישראל לעתיד לבא, "ושאבתם מים בששון" - וכל כך למה? לפי ש"השואב מים מן המעיין הנובע, הנה שואב הוא בששון כי לא ידאג פן יכלה המים" (מצודת דוד שם).

"ששון" - שמחה בעלת ביטוי: מפסוק זה למדים בגמרתנו, כי יש לתקוע בחצוצרות בעת שאיבת המים, ולפיכך היתה השמחה גדולה ומופגנת, כפי דברי הגר"א הידועים, שההבדל בין "שמחה" ל"ששון" הוא, שהשמחה היא בלב פנימה והששון הוא ביטוי חיצוני של השמחה המתפרצת.

לפי שיטת הרמב"ם, השמחה היא מצווה מיוחדת על פי הפסוק "ושמחתם לפני ה'", כלומר, שמחה במקדש, שהוא לפני ה'.

מה פירושם של דברים לשמוח "לפני ה'?"

שמחה מהי? ובכן, לשם כך עלינו לברר, שמחה מהי. השמחה היא תחושות ורגשות שהאדם חש. ריקודים, מחולות, תזמורת וצלילים, אינם השמחה עצמה, אלא בכחם לגרום לשמחה. מעתה, בחג הפסח ובחג השבועות, שגם בהם נצטוונו לשמוח, אין צורך לרקוד ולפזז, השמחה בלב היא קיום המצווה. שונה היא מצוות השמחה בחג הסוכות, בה נצטוונו לשמוח לפני ה'. השמחה לפני אחר חייבת להיות מופגנת בביטוי שמחה, ריקודים ומחולות ואין די בשמחה פנימית בלבד [הגר"ד סולוביצ'יק זצ"ל, ראש ישיבת בריסק. הובאו דבריו בקובץ יד הרש"ז סוכה, ועיי"ש עוד בשם הגר"ד].

"זכר לשמחת בית השואבה": המשנה ברורה כותב (סי' תרס"א ס"ק כ') בשם יסוד ושו"ש העבודה, כי "חסידים ואנשי מעשה עושים לזכר שמחת בית השואבה, להיות נעורים בלילות של חול המועד ולרבות בזמירות ושבחים ומרבים נרות בסוכה. גם בהרבה בתי מדרשות נהגו להרבות נרות בתפילת ערבית".

בני חו"ל רוקדים בשמחת בית השואבה: מעניין לציין, כי בשמו של הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל מוסרים (הליכות שלמה מועדים פרק י"ב עמ' רל"ט ובהגה"ה אות ז'), שהתיר לבני חוץ לארץ להשתתף ולרקוד בשמחת בית השואבה בארץ ישראל, הנערכת ביום טוב שני של גלויות, אף על פי שבשבת וביום טוב תקנו חכמים שלא לרקוד - מפני שזו שמחה של מצווה שעליה לא גזרו חכמים.

דף נב/ב ויראני ה' ארבעה חרשים

מי יבנה את בית המקדש השלישי?

לפני דפים אחדים למדנו בגמרא (מא/א), כי קיימת אפשרות שקצירת העומר תתעכב מפני שבית המקדש יבנה בלילה, "ולא יהו פנויים לקצור העומר עד סמוך ליום" (רש"י).

בית המקדש אינו נבנה בלילה: רש"י על אתר יוצא מגדרו וכותב בלשון שאלה, "ואי קשיא" הן מקובלנו כי בית המקדש אינו נבנה בלילה! (שבועות טו/ב) ומשיב: הלכה זו מתייחסת לבית מקדש הנבנה בידי אדם, אך בית המקדש השלישי, "בנוי ומשוכלל הוא יגלה ויבא משמים". כדבריו כתבו בעלי התוספות ומקורם של הדברים במדרש תנחומא.

לאור דבריהם, הלכות בניין בית המקדש אינן מעשיות עוד, שהרי ירד מוכן וגומר משמים.

המשיח יבנה את בית המקדש: ברם, הדברים אינם מוסכמים על הכל. הרמב"ם (הלכות מלכים פרק י"א) כותב, כי המלך המשיח הוא שיבנה את בית המקדש. בהקדמתו למסכת מידות, המתארת את צורת בית המקדש השני הוא מדגיש, כי יש בכך תועלת "לשמור לעשות התבניות ההוא והתוכניות והצורות והערך", לבניין בית המקדש השלישי. ואילו את הגמרא האומרת כי בית המקדש יבנה בלילה, בניגוד להלכות בניין בית המקדש, מפרש בעל תפארת ישראל (שם), כי היא עוסקת באפשרות שתהא הוראת שעה מיוחדת לעשות כן.

אומנים לבניין שיירד משמים? נשוב לשיטת רש"י. הנה, השבוע אנו לומדים, כי זכריה ראה במראה הנבואה "ארבעה חרשים", שגמרתנו מבארת כי הם משיח בן דוד, משיח בן יוסף, אליהו הנביא וכהן צדק. את המילה "חרשים" מפרש רש"י - אומנים, "משיחים - שניהם חרשים לבניין בית המקדש". היתכן? אומנים לבניין שיירד משמים? (ראה ערוך לנר כאן שעמד בזה).

ובכן, יש לדעת, כי כבר מדרשי חז"ל נחלקו מתי יבנה בית המקדש. במדרש רבה (ויקרא טו/ט) נאמר, כי "יבוא מלך המשיח שנתון בצפון ויבנה בית המקדש". מאידך, במדרש תנחומא הנזכר נאמר, כי ירד משמים, כך שיתכן שבתלמוד עצמו באות לידי ביטוי הדעות החולקות ולפיכך רש"י מפרש כל דעה לפי שיטתה היא.

בסידור הגר"א אישי ישראל הובאו דברים נפלאים משל המהר"ל דיסקין זצ"ל, לפיהם אין כל סתירה בדברי רש"י.

המהר"ל דיסקין עומד על מטבע הלשון של תפילת מוסף ברגלים, "והראנו **בבנינו** ושמחנו בתיקונו". מהו הבניין שנראה ומהו התיקון שנשמח בו?

בניין משמים ודלתות מהארץ: בחז"ל מובא, כי שערי המקדש נגנזו ועתידיים להחשף ולהקבע בבית המקדש השלישי (עיי' תוס' בקידושין לא/ב). הוי אומר, אף שבית המקדש השלישי יירד משמים, נעדר דלתות יהא הוא, כדי שישראל יזכו לשמוח בקיום מצוות "ועשו לי מקדש", על ידי הקמת דלתות המקדש. זאת, לאור ההלכה הקובעת, כי "המעמיד דלתות בבניין - כאילו בנאו" (ראה ב"ב נג/ב. ובפירוש רבינו גרשום שם: "דלא חשיב בנין כל זמן שלא העמיד הדלתות"). לפיכך תקנו חז"ל בנוסח

הצדקה. מעולם לא חישב 'מעשר' או 'חומש', אלא נתן כל שהשני היה זקוק לו.
דא עקא, שלא היה זה שני בלבד, אלא שלישי רביעי ומפסיר, עד שהיו חפצי ביתו וכליו מתמעטים והולכים, מתדלדלים ואוזלים, עד שיהודים טובים הזדרזו אל בית הדין ושחו בפני הדיינים על האיש הקדוש שזקוק להנחיה ברורה - חדל!
נמנו וגמרו חברי בית הדין, כי מיום זה ואילך אסור לו לר' פלוני, שעד היום שמו אינו ידוע, לפגוש בעניים, ולא נתקרה דעתם עד שהורו לו לבל ייצא מביתו לתקופת מה, שלא תאבד שארית יעקב.
יום אחד ישב מיוזענו בביתו ונפשו הומה עליו, כמעט חש בליבו. לבסוף הררה, כי חֲזָקָה על גופו הוראת הדיינים, אך על עיניו הן לא גזרו לבל יושוטטו ברחוב. ישב, איפוא, וסקר את ההמולה ברחוב, מתוך תקווה לאתר עניים, והנה, הבחין בשני עניים מרודים המהלכים בסמטה תחת חלוננו.
חיש קל קרא להם וביקשם להמתין עד אשר יחלף להם דבר מה, וכעבור זמן קצר שב עם כף כסף מאובקת, שמצא אי שם מתחת מעל. לפתע עצר בעד עצמו, בדמיונו על נקלה את התגרה העלולה לפרוץ לאלתר בין שני האביונים על כף הכסף האחת.
עמד מיוזענו, אימץ את אגרופיו, הכניע את כף הכסף על ברכו, וכשפניו מאירות כשמש וכירח מסר לאחד את חלק הכף ולרעהו את חלק הידית.
עם בוא יומו, לא שכח שר הקברות את מעשהו, וירשום על מצבתו לאמר: "**כפה** פרשה לעני וידיה שלחה לאביון" ---

★ ★ ★

ההיה סיפור זה באמת?
האם מסתתרת בין עשבי הבר הגדלים בוילנא, מצבה הנושאת בחובה סיפור זה?
ככל הנראה לעולם לא אדע!
אך ידע אדע בכל ליבי ונפשי, כי אפילו אם רק הומצאה אגדה יפה זו על העיר וילנא, הרי זה משום שהמעשה יכול היה להתרחש בה. הילכו בה דמויות שדאפטר היה להלביש עליהם מעשיות כגון דא.
יהודי שהתגדל בוילנא באותם הימים בהם קול התורה בקע מבתי מדרשותיה יומם וליל, בתקופה בה חלף רטט ורועדה בעוברים ובשבים, קטנים כגדולים, שחלפו ליד חלוננו המוגף של הגאון מוילנא. לא פלא שהגיע לדרגה שכזו.
לא נטעה אם נניח, כי איש מעולם לא הפליג באזניו על מעלת מצוות הצדקה, אך הוא נשם את אוויר התורה וספג אל ריאותיו את ניחוחה, אשר מילא את השווקים ואת הרחובות.
★ ★ ★

האווירה.
האווירה היא המשפיעה על נפש הדור הבא. **יכול** אדם לדבר באזני בנו מבוקר עד ליל על חשיבות לימוד התורה הקדושה, ועדיין...
יכול אדם שתקן, הממלא פיו מים, להקפיד במסירות על שיעור הדף היומי. יום יום. יום יום. ילדיו יראו ויפנימו את המסר, יקלטו את האווירה ונפשם תתעבב באווירה של קדושה, באווירה רוחנית, ויזכה לגדל דורות ישרים מבורכים.
הנה דוגמא קטנה.
לפני זמן מה חגג סב מאושר את בר המצווה של נכדו **בהגיע** שבת ה"אופרוף", החלה תפילת שחרית ברוב עם ועדה, ו... הסבא נעדר. איננו.
סמוך לקריאת התורה נכנס הסבא אל בית הכנסת, ולשאלת קרובי המשפחה השיב בפשטות: "תפילת שחרית התפללתי מוקדם יותר, מפני שאני מוסר שיעור בדף היומי בדיוק בשעה בה התחילה תפילת שחרית כאן בבית הכנסת".
היש צורך להרחיב ברושם הכביר שחרט סב זה בנפש נכדיו? מעשים כגון דא גדולים ורבים יותר מאלף דרשות ונאומים על אודות חשיבות לימוד התורה.
האווירה.
בידינו הדבר.

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד מהם מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 471 בני ברק. ספק: 03-570-67-93 דוא"ר: mendelson@meorot.co.il

ברכת התורה, העורך

פנינים

דף מח/א והיית אך שמח - לרבות לילי יום טוב האחרון

והיית אך שמח

א"ך ימים מראש השנה ועד העצרת. ומתוך העבודה של ימים אלה באה השמחה... ולכך נקרא שמו חג העצרת, שעוצר ומרכז את עבודת כל הימים הללו, על מנת שתמשך השפעתם בכל השנה... (שפת אמת).

דף מח/א והיית אך שמח

חציו לה וחציו לכם - כיצד?

אמר הגר"א מוילנא זצ"ל: מצווה קשה היא מצוות שמחה; מן הקשות שבמצוות - וכי מי יכול לשמוח כל העת לא הסחת דעתך?...

דף מח/א והיית אך שמח לרבות לילי יום טוב האחרון.

אך שמח

האין כאן סתירה? תמה החתם סופר, "אך" בא למעט, והגמרא אומרת 'לרבות'!

אולם, אמר, כוונת התורה כך היא: בכל החג כולו היו מצוות רבות, סוכה, לולב ושמחה. בליל יום טוב האחרון נותרה רק מצוות שמחה, 'והיית אך שמח'...

דף נ/ב ושאתם מים בששון

הכנה למצווה

"ושאתם מים בששון".

השאיבה היא בששון! והרי המצווה היא הניסוך עצמו!

צא ולמד, כי ההכנה למצווה גדולה היא אף מן המצווה עצמה... (הרא"ם מגור).

דף נב/א יצרו של אדם

יצר הרע ליצר הרע

התנצל העשיל הקטן, מי שהיה לימים הרבי ר' העשיל, לפני אביו, על מעשה קונדס שעשה, כי יצר הרע היה לו.

אמר לו אביו: אדרבה, ממנו עליך ללמוד! מה הוא עושה רצון הבורא אף אתה! **ענה** העשיל החרף: אולם לו גופו אין יצר הרע שלא לעשות רצון ה'...

התפילה, "והראינו בבנינו" היורד משמים, "ושמחנו בתיקונו" על ידי העמדת הדלתות שיתקנוהו וישלימוהו.

אין, איפוא, כל סתירה, לפי שאחר שיירד משמים, יזדקקו לאומנים לצורך תיקונו הסופי... (ראה מש"כ הגר"ח סופר שליט"א בעניין זה בקובץ מקבציאל שיצא לאור ע"י חברת אהבת שלום - עמ' קכ"א-קכ"ד).

דף נג/א משם לתפילת המנחה משם לתמיד של בין הערבים

פרשת התמיד - לפני מנחה, או אחרי מנחה?

גמרתנו מביאה ברייתא, בה מתאר רבי יהושע בן חנניה את סדר היום בחג הסוכות: "כשהיינו שמחים שמחת בית השואבה לא ראינו שינה בעיינינו! כיצד? שעה ראשונה [של היום] - תמיד של שחר. משם - לתפלה [שחרית]. משם - לקרבן מוסף. משם - לתפלת המוספין. משם - לבית המדרש. משם - לאכילה ושתייה. משם - לתפלת המנחה. משם - לתמיד של בין הערבים. מכאן ואילך - לשמחת בית השואבה".

תפילות בבית המקדש: הנה כי כן, אף על פי שלמדנו במסכת ברכות (כז/ב), כי "תפילות כנגד תמידין תקנום", מתברר, כי גם בשעה שבית המקדש עמד על היכנו, התפללו את התפילות (תשב"ץ ח"ב סי' קס"א). פירושה של דברים, כי תקנת שלש תפילות ביום אינה בעקבות חורבן בית המקדש וביטול הקרבנות, אלא הן נתקנו במקביל לזמני עבודת הקרבנות שבמקדש (ראה פתח עיניים בסוגייתנו, וראה מה שציין עוד באוצר מפרשי התלמוד ציון 81). שחרית - תמיד של שחר. מנחה - תמיד של בין הערביים. ערבית - הקטרת חלבים ואימורים.

דבריו של רבי יהושע בן חנניה, העסיקו רבים מגדולינו. המהרש"א מציין, כי נשים נא לב, שעם בוקר תחילה הקריבו קרבן התמיד, ורק אחר כך התפללו תפילת שחרית, ואילו קרבן תמיד של בין הערביים קרב אחר תפילת המנחה. מה טעם?

התפילות חלק מעבודת המקדש! המהרש"א מסביר, כי התפילות הן חלק מעבודות המקדש! משכך, מובן היטב, כי תמיד של שחר קרב תחילה, שהרי דינו להיות ראשון לעבודות המקדש, ואילו תמיד של בין הערביים קרב אחר תפילת המנחה, שכן הוא החותם את עבודות המקדש ואין לעבוד יותר לאחר הקרבנות.

ומכאן לזמנינו, אחר חורבן בית המקדש.

מדוע אומרים "קרבנות" לפני מנחה? לפני תפילת שחרית אומרים "פרשת התמיד" (רמ"א או"ח סי' מ"ח), וגם לפני תפילת מנחה כתב הרמ"א (או"ח סי' רל"ד סי' א'), כי "מנהג יפה" לאומרה. פרשת התמיד נאמרת זכר לקרבנות התמיד שהקריבו בבית המקדש. בכל קהילות ישראל מקדימים את אמירת "קרבנות" לפני התפילה (רמ"א סי' רל"ד סי' א'). ברם, לאור המבואר בסוגייתנו, מדוע אין נוהגים כפי שנהגו בבית המקדש - בשחרית "קרבנות" תחילה ואחר כך תפילת שחרית, ובמנחה להיפך, תחילה תפילה ואחריה אמירת "קרבנות"?

אמירת "אשרי" כתפילת מנחה: אכן, הרמ"ע מפאנו (סי' י"ד) מציין, כי לאור דברי סוגייתנו, ראוי להקדים את התפילה לאמירת "קרבנות", אך הוא מדגיש, כי "ישראל בני נביאים לא נהגו כן". המגן אברהם (סי' רל"ד ס"ק ב') מוסיף ומביא בשמו, כי יש לומר "אשרי יושבי ביתך", אחר כך "קרבנות" ולאחר מכן תפילת העמידה. טעם הדבר, לאור דברי הזוהר הקדוש, כי אמירת אשרי הרי היא כתפילת מנחה, ולפיכך די בהקדמת אמירת אשרי לאמירת "קרבנות" [למעשה גם כך אין נוהגים, כי אם לומר "קרבנות" לפני אשרי - משנה ברורה].

ואילו הגאון רבי עקיבא איגר זצ"ל (בגליון הש"ס) מציין את תשובת התשב"ץ הנ"ל, שמדבריו משמע, כי קיימת גירסה אחרת בגמרתנו, לפיה רבי יהושע בן חנניה אמר, שתחילה הקריבו קרבן תמיד של בין הערביים ורק אחר כך התפללו תפילת מנחה.

דף נו/א תדיר ושאינו תדיר תדיר קודם

ברכת האילנות וברכת החמה

מעשה שהיה כך היה.

הגאון רבי יעקב ישראל קנייבסקי זצ"ל, ה"סטייפלער", מיעט לצאת מביתו לעת זקנותו. ביום רביעי ד' בניסן ה'תשמ"א, הוא יצא מביתו לברך ברכת החמה, הנוהגת אחת לעשרים ושמונה שנים. בעת עמדו בחוץ, טרם החל לברך "עושה מעשה בראשית" - ברכת החמה, התעורר בלבו ספק, הן עתה חדש ניסן, ויש לברך גם ברכת האילנות. מי מהן יברך תחילה, ברכת החמה או ברכת האילנות? צדדי הספק הם כדלהלן.

מאורע נדיר וברכה תדירה: כידוע, הכלל הקובע בספיקות מעין אלו הוא, "תדיר ושאינו תדיר - תדיר קודם". משכך, לכאורה, יש לברך תחילה את, ברכת האילנות הנוהגת שנה בשנה, לעומת ברכת החמה הנוהגת אחת לעשרים ושמונה שנים. ברם, נשים נא לב, כי נוסחה של ברכת החמה תדיר בהרבה מנוסח ברכת האילנות. על החמה מברכים "ברוך... עושה מעשה בראשית", וברכה זו נאמרת על ברקים בחורף, על ראיית הרים ופלאי עולם.

לפנינו איפוא "ברכת החמה" שברכתה תדירה יותר מברכת האילנות, אך תופעתה נדירה הימנה.

"התחברתי והרגשתי את מתיקות התורה"

בדרך, בבית, בעבודה,

24 שעות ביממה

מתחברים לשיעור המרתק

להאזנה חייגו:

073-2951342

למסכת הנלמדת הקישו 1

בעלות שיחה רגילה

ומניין לנו, שהעובדה שברכה מסוימת מתברכת פעמים רבות יותר, גורמת לכך שהברכה תחשב תדירה?

לכאורה, קיימת הוכחה מוצקה לכך בסוגייתנו.

מי קודם, "שהחיינו" או "לישב בסוכה"? בגמרתנו קיימת מחלוקת אמוראים, אם בעת שעורכים קידוש בסוכה, יש לברך תחילה ברכת "שהחיינו" או ברכת "לישב בסוכה". רבה בר בר חנא סובר, כי ברכת "שהחיינו" קודמת, שהרי תדירה היא לפי שמברכים אותה לא פעם במהלך השנה על אירועים שונים, לעומת ברכת "לישב בסוכה" הנאמרת בחג הסוכות בלבד [ואף רב החולק וסובר שיש להקדים ברכת "לישב בסוכה", חולק מטעם אחר]. הרי לנו, כי העובדה שברכת "שהחיינו" מתברכת באירועים שונים, גורמת לכך שתחשב תדירה לעומת ברכת "לישב בסוכה".

משהגענו עד הלום, נתייחס לנידון מעניין שדנו בו תלמידי חכמים.

רש"י בסוגייתנו מפרש, כי תדירותה של ברכת שהחיינו נובעת מכך שמברכים אותה בכל הרגלים. הבה נחקורה; האם כל הרגלים נחשבים כאותו סוג של מאורע המתרחש אחת לתקופה כל פעם תחת שם אחר, או שמא כל רגל הוא סוג מאורע נפרד ושונה.

למאי נפקא מינא? ובכן, אם הרגלים נחשבים כאותו סוג מאורע, אין להוכיח מסוגייתנו מאומה, מפני שמאורע הרגלים תדיר יותר ממצוות הסוכה, ולפיכך קבע רבה בר בר חנא שברכת שהחיינו קודמת... אך אם כל רגל הוא מאורע בפני עצמו, שאינו קשור לרגלים האחרים, נותרה הראייה על מכונה, כי ברכה המתברכת פעמים רבות יותר, נחשבת תדירה.

[מעצם העובדה שרש"י לא הסתפק בכך שברכת שהחיינו מתברכת במהלך השנה בהזדמנויות שונות, כגון, מנעלים חדשים, בית חדש, וכדומה - אין להוכיח, מפני שיתכן שרש"י העדיף לנקוט בתדירות מחוייבת וקבועה, כרגלים, ולא מאורע פרטי, שפעמים מתרחש ופעמים לא] (ראה מאורי המועדים מתורת בריסק, בענין ברכת שהחיינו ברגל, ובספר משמר הלוי כאן ובספר משאת המלך על הרמב"ם סימן ק"ב ובקובץ קול תורה נ"ז עמ' צ"ז).

דף נב/א צדיקים נדמה להם כהר ורשעים נדמה להם כחוט השערה

הר של שערות

- מהו באמת, היצר הרע? תמיהו בעלי המוסר.
- הרי הוא באמת זהו זה: הר של שערות. שיערה ועוד שיערה, ויתור קטן ליצר, ועוד ויתור, ונוצר הר שלם...

דף נב/א כל הגדול מחברו יצרו גדול הימנו

יצרו גדול הימנו

פעם אירע, שבעל השאגת אריה זצ"ל בהיותו ילד, התעכב לקפוץ ממיטתו בבוקר. אימו הצדקנית הבחינה בכך, וגערה בו על שילדי הערלים כבר השכימו זה מכבר, ואילו אתה עדיין מתהפך על משכבך!
השיבה הגאון הצעיר מיניח וביה: אותו היצר שממריץ את ילדי הגויים לקום, הוא הוא שמשכיב אותי במיטה...

דף נב/ב ואלמא הקב"ה שוחר לו אינו יכול לו שנאמר ה' לא יעזבנו בידו

רק כאשר עשית הכל

מה חידשו חז"ל יותר מן האמור בפסוק ש"ה' לא יעזבנו בידו?"

ברם, בא לומר שה' יעזור לו בתנאי שכבר עשה כל המוטל עליו, רק כאשר הגיע למצב של "אלמלא הקב"ה עוזרו" רק אז אכן הקב"ה עוזרו... (קול אליהו, להגר"א מוילנא).

צעילוי נשמת

מרת **שאשא מלכה ג'ייקובס** ע"ה

בת הרב מנחם מנדל דסקל ז"ל

נלב"ע כ"ג באדר א' תשס"ה

תנצב"ה

הונצחה ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

הר"ר **ישראל סימינובסקי** ז"ל

ב"ר שניאור זלמן ז"ל נלב"ע כ"ז באדר א' תשנ"ה

תנצב"ה

הונצח ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

הר"ר **ישראל מרגלית** ז"ל

ב"ר יוסף ז"ל נלב"ע כ"ב באדר א' תשס"ה

תנצב"ה

הונצח ע"י ידידינו הר"ר **יעקב מרגלית** ומשפ' שיחיו - פרדס חנה

פותרים מוצאים מבינים

יצא לאור

חלקו

מבית מאורות ההלכה
כרך נוסף בסדרה המיוחדת
שנותנת תשובה מיידית
לכל שאלה הלכתית

סיכום של ספרי ההלכה האחרונים | ניסוח בהיר וקולח | כ-3500 ערכים במפתח העניינים

ניתן להשיג בחנויות המובחרות | מאורות הדף היומי: 151-500-1700

